

BOJ PROTI ZMĚNĚ KLIMATU

Na konferenci OSN o změně klimatu, která se konala v prosinci 2015 v Paříži, se smluvní strany z celého světa dohodly na tom, že globální oteplování omezí na výrazně méně než 2 °C oproti úrovni před průmyslovou revolucí. Evropská unie se zavázala k tomu, že do roku 2030 sníží emise skleníkových plynů nejméně o 40 % oproti úrovni z roku 1990, zvýší energetickou účinnost o 27 % a zvýší podíl využívání obnovitelných zdrojů energie tak, aby pokrývaly 27 % konečné spotřeby. Klíčovým mechanismem v boji proti změně klimatu je systém EU pro obchodování s emisemi.

PRÁVNÍ ZÁKLAD A CÍLE

Článek 191 Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU) výslovně stanoví, že boj proti změně klimatu je jedním z cílů politiky EU v oblasti životního prostředí.

OBECNÉ SOUVISLOSTI

A. Globální oteplování

Odhaduje se, že nebudou-li přijata se dodatečná opatření ke snížení emisí, vzroste celosvětová průměrná teplota v průběhu tohoto století o 1,1–6,4 °C. Lidská činnost, například spalování fosilních paliv, odlesňování a zemědělství, má za následek emise oxidu uhličitého (CO₂), metanu (CH₄), oxidu dusného (N₂O) a fluorovaných uhlovodíků. Tyto skleníkové plyny zachycují teplo vyzařované ze zemského povrchu a brání jeho úniku do vesmíru, a způsobují tak globální oteplování.

B. Dopady změny klimatu

Globální oteplování způsobuje a bude způsobovat extrémnější povětrnostní jevy (jako jsou povodně, sucha, přívalové deště a vlny veder), lesní požáry, nedostatek vody, úbytek ledovců a vzestup hladiny moří, posuny ve výskytu, či dokonce vymírání živočichů a rostlin, šíření chorob a škůdců rostlin, nedostatek potravin a pitné vody a migraci lidí prchajících před těmito nebezpečími. Vědecké poznatky ukazují, že pokud by globální oteplování překročilo úroveň teplot před industrializací o více než 2 °C, riziko nevratných a katastrofických změn by značně vzrostlo.

C. Náklady na opatření ve srovnání s náklady v případě nečinnosti

Podle Sternovy zprávy z roku 2006 by vyrovnání se s globálním oteplením každoročně stálo přibližně 1 % globálního HDP, zatímco nečinnost by stála nejméně 5 % a v nejhorším případě až 20 % globálního HDP. Do nízkouhlíkového hospodářství by tedy bylo nutné investovat pouze malou část celkového globálního HDP a boj

proti změně klimatu by na oplátku znamenal přínos pro zdraví, větší energetickou bezpečnost a snížení jiných škod.

D. Přizpůsobení se změně klimatu

Přizpůsobení se změně klimatu může mít podobu mírných a nenákladných opatření (ochrana vod, střídání plodin, použití odrůd odolných vůči suchu, veřejné plánování a zvyšování informovanosti) až po nákladná opatření v oblasti ochrany a relokalizace (zvýšení ochranných hrází, přemístění přístavů, průmyslu a obyvatel z nízko položených pobřežních a záplavových oblastí). Cílem [strategie EU pro přizpůsobení se změně klimatu](#) je zajistit, aby Evropa byla vůči změně klimatu odolnější. Strategie podporuje lepší koordinaci a sdílení informací mezi členskými státy a systematické začleňování problematiky přizpůsobení se změně klimatu do všech příslušných politik EU.

DOSAŽENÉ VÝSLEDKY

A. Mezinárodní politika v oblasti klimatu

V prosinci 2015 přijaly vlády po více než dvaceti letech jednání první všeobecnou dohodu o boji proti změně klimatu, a to na 21. konferenci smluvních stran (COP21) Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu v Paříži. Cílem [Pařížské dohody](#) je udržet nárůst průměrné globální teploty „výrazně pod hranicí“ 2 °C oproti hodnotám před průmyslovou revolucí a usilovat o to, aby nárůst nepřekročil hranici 1,5 °C. Aby byl tento cíl splněn, kladou si smluvní strany za cíl dospět co nejdříve k celosvětové kulminaci emisí skleníkových plynů a dosáhnout ve druhé polovině tohoto století nulových čistých emisí. Tyto cíle musí sledovat i finanční toky. Poprvé v historii musí všechny smluvní strany vyvinout ambiciózní úsilí o snížení emisí skleníkových plynů podle zásady „společné, ale rozdílné odpovědnosti a odpovídajících možností“, tj. podle své konkrétní situace a možností. Všechny země musí každých pět let obnovovat a aktualizovat své akční plány v oblasti klimatu („příspěvky stanovené na vnitrostátní úrovni“) a transparentním způsobem o nich informovat, aby bylo možné vyhodnotit společný pokrok („globální hodnocení“). Konkrétně budou podporovány nejzranitelnější a nejméně rozvinuté země a malé ostrovní rozvojové státy, a to jak po finanční stránce, tak i budováním kapacit. Přizpůsobení se změně klimatu, které je zmiňováno na stejné úrovni se zmírňováním změny klimatu, je uznáváno jako globální výzva, stejně jako nutnost zabývat se „ztrátami a škodami“ plynoucími z nepříznivých dopadů této změny. Pařížská dohoda vstoupila v platnost v listopadu 2016 poté, co ji ratifikoval minimální počet 55 vlád představujících nejméně 55 % celkových celosvětových emisí skleníkových plynů.

B. Úsilí EU v boji proti změně klimatu

EU se prostřednictvím svého [rámce politiky v oblasti klimatu a energetiky do roku 2030](#), který je současně i jejím závazkem v souladu s Pařížskou dohodou, zavázala k tomu, že do roku 2030 dosáhne těchto cílů: snížit **emise skleníkových plynů** nejméně o **40 %** oproti úrovni z roku 1990, **zvýšit energetickou účinnost** o **27 %** a zvýšit podíl využívání **obnovitelných zdrojů energie** tak, aby pokrývaly **27 %** konečné spotřeby. Rámec politiky do roku 2030 navazuje na cíle „20-20-20“ přijaté představiteli EU v roce 2007 pro rok 2020: snížení emisí skleníkových plynů o 20 %, zvýšení podílu

energie z obnovitelných zdrojů na konečné spotřebě o 20 % a snížení celkové spotřeby primární energie EU o 20 % (vše oproti hodnotám z roku 1990). Všechny tyto cíle byly převedeny na závazná legislativní opatření. [Plán EU na přechod k nízkouhlíkovému hospodářství do roku 2050](#) obsahuje dlouhodobý cíl snížení emisí skleníkových plynů o 80 %, zatímco jeho poslední [dlouhodobá strategie](#) se zasazuje o klimaticky neutrální hospodářství do roku 2050.

[Systém EU pro obchodování s emisemi \(ETS\)](#), který je prvním a stále největším mezinárodním trhem s uhlíkem, je hlavním politickým nástrojem EU pro boj proti změně klimatu. Vychází ze zásady „cap and trade“ (omezit a obchodovat): je stanoven strop pro celkové množství emisí skleníkových plynů, které může vypustit více než 11 000 zařízení (továrny, elektrárny atd.), jež jsou součástí tohoto systému. Každé zařízení si koupí nebo obdrží „emisní povolenky“, které jsou draženy členskými státy. S těmito kredity, z nichž každý odpovídá jedné tuně CO₂, mohou jednotlivá zařízení, pokud je nevyužijí, mezi sebou obchodovat. Celkové množství povolenek časem postupně snižuje. Dva fondy – modernizační fond a inovační fond – pomohou modernizovat energetické systémy v členských státech s nižšími příjmy a podpoří inovace tím, že budou financovat energii z obnovitelných zdrojů, zachycování a ukládání CO₂ (CCS) a nízkouhlíkové projekty. Stávající [výjimka pro mezikontinentální lety](#) byla prodloužena do roku 2023, kdy má začít první fáze systému kompenzací a snižování emisí uhlíku v mezinárodní letecké dopravě (CORSIA) Mezinárodní organizace pro civilní letectví (ICAO). [Švýcarsko a EU se dohodly na tom, že své systémy obchodování s emisemi propojí.](#)

Na emise z odvětví, která nejsou do systému ETS zahrnuta, jako je silniční doprava, odpad, zemědělství a stavebnictví, se vztahují závazné roční cíle v oblasti snižování emisí skleníkových plynů jednotlivých členských států. V rámci nedávné aktualizace se Parlament a Rada dohodly na minimálních cílech pro období 2021–2030, aby pomohly EU dosáhnout 30% snížení emisí skleníkových plynů z těchto odvětví a přispět ke splnění cílů Pařížské dohody. Kromě toho bude muset každý členský stát vůbec poprvé zajistit, aby úroveň emisí z využívání půdy, změn ve využívání půdy a lesnictví (LULUCF) nepřevýšila jejich pohlcování. Jinými slovy, lesy, orná půda a travní porosty budou obhospodařovávány udržitelně, aby absorbovaly co nejvíce emisí skleníkových plynů, a to přinejmenším tolik, kolik jich stejné odvětví vyprodukuje („pravidlo nezáporné bilance“), a významně tak přispěly k boji proti změně klimatu.

Cílem [směrnice o obnovitelných zdrojích energie](#) je zajistit, aby do roku 2020 pokrývala energie z obnovitelných zdrojů, jako je biomasa a větrná, vodní a solární energie, alespoň 20 % celkové energetické spotřeby EU související s výrobou elektřiny, dopravou, vytápěním a chlazením. Pro rok 2030 se uplatní [nový cíl](#) 32,5 %. Každý členský stát přijme vlastní vnitrostátní akční plán v oblasti obnovitelné energie zahrnující odvětvové cíle. V rámci tohoto celkového cíle se členské státy zavazují k tomu, že alespoň 10 % (resp. 14 % v roce 2030) jejich paliv v dopravě bude pocházet z obnovitelných zdrojů. Parlament a Rada se rovněž dohodly na 32% cíli v oblasti energetické účinnosti pro rok 2030.

Technologie [zachycování a ukládání CO₂](#) vyděluje CO₂ z emisí v ovzduší (vznikajících při průmyslových procesech), stlačuje CO₂ a přepravuje jej na místa, kde jej lze uložit. Podle Mezivládního panelu OSN pro změnu klimatu by tato technologie mohla odstranit

80–90 % emisí CO₂ z elektráren spalujících fosilní paliva. EU ustavila regulační rámec pro komercializaci a dotování této nové technologie. Provádění plánovaných demonstračních projektů v Evropě se však ukázalo být obtížnější, než se původně zdálo, přičemž jednou z hlavních překážek jsou vysoké náklady.

Nové osobní automobily registrované v EU musí splňovat [emisní normy CO₂](#). Průměrný vozový park má v roce 2015 splňovat limit 130 g CO₂/km, přičemž od roku 2021 bude tento cíl snížen na 95 g/km. S cílem pobídnout toto odvětví k větším investicím do nových technologií je možné využít tzv. „superkredity“, kdy se při výpočtu průměrných specifických emisí CO₂ nejméně znečišťující automobily v nabídce každého výrobce započítávají jako více než jeden automobil. Podobná regulace byla zavedena i pro [dodávky](#). Parlament a Rada se dohodly na dalším snížení emisí CO₂ pro celý vozový park EU do roku 2030, a to o 37,5 % u **nových osobních automobilů** a 31 % u **nových dodávek**. Stejně tak byl vůbec poprvé stanoven 30% cíl snížení emisí CO₂ u nových nákladních automobilů, přičemž do roku 2025 byl stanoven předběžný cíl snížení o 15 %.

Spotřebitelům jsou již poskytovány informace týkající se [snížení spotřeby paliva](#) u nových osobních automobilů nabízených k prodeji nebo pronájmu v EU, tak aby se při nákupu nového automobilu mohli informovaně rozhodnout. Důležitým prvkem přispívajícím ke snížení emisí skleníkových plynů je [kvalita paliva](#). Cílem právních předpisů EU je snížit do roku 2020 intenzitu emisí skleníkových plynů u paliv o 6 %: toho by se mělo dosáhnout mj. využíváním biopaliv, která nicméně musí splňovat určitá kritéria udržitelnosti.

Významné jsou i emise CO₂ z mezinárodní námořní dopravy a očekává se, že dále značně porostou. EU, která usiluje o globální přístup, zatím zavedla celounijní systém pro [monitorování, vykazování a ověřování emisí CO₂ z lodí](#) coby první krok k jejich snížení. Velké lodě musí monitorovat a každoročně vykazovat ověřené hodnoty emisí CO₂, které vypouštějí při svých plavbách do přístavů EU, z těchto přístavů nebo mezi nimi, a poskytovat další příslušné informace.

Poté co byly v 80. letech 20. století za účelem zastavení ztenčování ozonové vrstvy zakázány chlorfluoruhlovodíky (CFC), jsou dnes jako náhražka v řadě průmyslových aplikací, jako jsou klimatizace a chlazení, používány fluorované plyny, které ozonovou vrstvu nepoškozují. Je však možné, že jejich potenciál způsobovat globální oteplování je až 23 000krát větší než v případě CO₂. EU proto přijala opatření za účelem kontroly používání [fluorovaných plynů](#) a zákazu jejich používání v nových klimatizačních a chladicích zařízeních do roku 2022 až 2025, čímž stanovila tempo postupného ukončování jejich používání v celosvětovém měřítku.

ÚLOHA EVROPSKÉHO PARLAMENTU

Parlament vyslal výrazný signál ve své reakci na návrh Komise týkající se rámce politiky v oblasti klimatu a energie pro rok 2030 a vyzval k přijetí tří závazných cílů (ještě ambicióznějších než jsou ty, které byly nakonec schváleny): Přejmenším 40% snížení domácích emisí skleníkových plynů oproti stavu v roce 1990, 30% podíl

energie z obnovitelných zdrojů v konečné spotřebě energie a 40% zvýšení energetické účinnosti.

Parlament před konferencí o klimatu v Paříži v roce 2015 zopakoval, že je naléhavě zapotřebí „účinně regulovat a omezovat emise z mezinárodní letecké a lodní dopravy“. Parlament uvedl, že je zklamán tím, že se organizace ICAO nedohodla na snížení emisí a systém CORSIA je namísto toho zaměřen hlavně na kompenzace, jejichž kvalita není zaručena a jež budou mít právně závazný status až od roku 2027, přičemž hlavní členové ICAO se ještě nezavázali k účasti v dobrovolné fázi.

Parlament upřednostňuje rozsáhlé zpoplatnění uhlíku a prosazuje vyčlenění příjmů z obchodování s emisemi na investice v oblasti klimatu. Vyzval k přijetí konkrétních opatření včetně harmonogramu za účelem postupného ukončení veškerých podpor pro fosilní paliva do roku 2020.

Během jednání s Radou o fluorovaných plynech vyjádřil Parlament podporu úplnému postupnému ukončení používání těchto plynů poškozujících klima v několika nových oblastech, kde jsou k dispozici bezpečné a energeticky a nákladově efektivní alternativy.

V předcházejícím aktualizovaném dokumentu o emisích CO₂ z osobních automobilů a dodávek Parlament trval na tom, aby byl co nejdříve zaveden nový celosvětový zkušební cyklus stanovený OSN, který by při měření emisí CO₂ odrážel skutečné jízdní podmínky.

Tina Ohliger
05/2019

